

Oss ger *Vidi* många fakta om homosexuella och deras aktiviteter, som tydligen var både vanliga och ogenerade i en tid då de faktiskt officiellt var strängt förbjudna.

Det framgår att villkoren för homosexuella var hårda. Den som ertappades blev socialt utslagen. Själv mord, utpressning och våld förekom. Samtidigt fanns uppenbarligen kamratkretsar och kontaktnät. Det ordnades fester och folk umgicks också i större sällskap och hade trevligt och kunde leva ut.

Myndigheternas av Lundén påtalade ointresse liksom folkets i Partille brist på aktiviteter mot bröderna Karlsson tyder på en viss "slapp" men ändå tolerans, välkänd från andra håll vid denna tid: så länge den homosexuella subkulturen höll sig diskret och inte besvärade omvärlden valde man att inte låtsas se och inte ingripa.

Självuppfattningen hos de homosexuella var varierad: där fanns både den stolte bögen, den glättiga festfollan och den självömkanande homofilen, *Vidi* ger på detta sätt intressanta inblickar i homosexuella mäns villkor i 20-talets samhälle. Ur den synvinkeln har de hätska kampanjerna på lång sikt haft något gott med sig och Barthold Lundén mot sin vilja berikat den homosexuella kulturen.

Öppenhet och homofobi –

Lesbiska och bögar i 1990-talets massmedia

Martin Andreasson

Sverige är ett massmediesamhälle. Massmedia har en central roll både i den politiska debatten och för formandet och bevarandet av värderingar och livsmönster. Att massmedia har en oomstridd position som den viktigaste nyhetsförmedlaren är så självklart att man ofta inte tänker på saken.

Sverige är också ett samhälle som håller på att uppmärksamma sina homosexuella medborgare och ompröva deras förtryckta ställning. De senaste decenniernas serie av reformer för homosexuella behöver inte återges i detta sammanhang. Parallellt med de juridiska reformerna har samhällsklimatet blivit allt öppnare gentemot homo- och bisexualitet.

Följande artikel är en sammanfattning av den rapport¹ som författaren skrivit på uppdrag av Folkhälsoinstitutet. I rapporten görs en kvalitativ analys av bilden av homo- och bisexuella i svenska massmedia under åren 1990–94. Jag kommer här att koncentrera mig på tre av de teman som berörs i rapporten.

Är lesbiska osynliga?

Synliggörandet av lesbiska har blivit en allt viktigare fråga inom den homosexuella rörelsen i Sverige. Ofta har antagandet att lesbiska kvinnor syns mindre än homosexuella män tagits som en självklar utgångspunkt i diskussionen och har sällan underkastats prövning.

Vad gäller massmedia är situationen något mer komplicerad än så. I medieskildringar av homosexuella som privatpersoner går det inte att med större trovärdighet hävda att männen är ensamma på scenen. Tvärtom är balansen påfallande jämn mellan könen. Intervjuer med enskilda homosexuella handlar ungefär lika ofta om män som om kvinnor.

Samtidigt utsätts lesbiska för en annan form av osynliggörande som är mer subtil, men kanske just därför också farligare. I tidningsartiklar om homosexuella talas det anmärkningsvärt ofta om "bögar" när det av sammanhanget framgår att artikeln behandlar homosexuella av båda könen.

Hur uppstår denna skillnad: balans män–kvinnor i artiklar *med* homosexu-

ella, klar mansdominans i artiklar om homosexuella?

Det finns flera tänkbara förklaringar, som inte utesluter varandra, till detta förhållande. En faktor torde vara att ett stort antal, kanske flertalet, av de artiklar där homo- och bisexuella intervjuas har kommit till stånd genom att journalisten haft någon form av kontakt med en förening för homosexuella. I de flesta fall handlar det då om en kontakt med en RFSL-avdelning där, den relativa mansdominansen inom RFSL till trots, det finns goda förutsättningar att hitta såväl kvinnliga som manliga intervjuobjekt.

En delförklaring, som kanske har större betydelse vid rubriksättning än vad gäller själva artikeltexten, kan ligga i tidningars jakt på korta och slagkraftiga uttryck som snabbt fångar läsarens intresse. Orden "homosexuell" eller "homosexualitet" är en rubriksättares mardröm: många stavelser, breda bokstäver, svårt att få in orden på en rad eller trycka med stor grad. Möjligheten att använda uttryck som "homosex" eller "bög" blir då en påtaglig lockelse.

Den tredje delförklaringen torde vara den viktigaste: att många i första hand förknippar homosexualitet med män. Vi lever i ett samhälle där män är synligare än kvinnor; detta gäller också bland homosexuella, och det gäller alltför ofta då massmedia talar om homosexuella som grupp. Man kan här påminna om de intervjuer som Lunda-sociologen Per Arne Håkansson genomförde 1980–82 med ca 500 personer som utgjorde ett representativt urval av den svenska allmänheten. På frågan "Vad kommer du att tänka på när du hör ordet homosexuell?" talade många enbart om homosexuella män, medan inte en enda talade enbart om homosexuella kvinnor.²

Det är inte i reportage där homosexuella omtalas i tredje person, utan först i det personliga mötet med en homosexuell kvinna eller man som journalisten tvingas att konfronteras med sina omedvetna föreställningar om homosexualitet och analysera sitt eget språk.

Några smakprov ur rubrik- och reportagespråket. *Västerviks-Tidningen* återger den 25 mars 1992 ett TT-Reuter-telegram om det ökande våldet mot homosexuella i USA. Rubriken är "Bögvåld". *Östgöta Correspondenten* oroas på ledarplats den 2 oktober 1991 av bombhoten, mordhoten, telefonterrorn och våldet mot homosexuella i Stockholm och Göteborg. Även här kommer rubriken "Bögvåld" till användning.

En stämning av överklighet vidlåder följande artikel från *Sundsvalls Tidning* den 16 mars 1994, där rubriken slår fast att *bögar* inte får gifta sig, varefter *en lesbisk kvinna* klagar på att hennes kärlek därmed osynliggörs.

Bögar nekas äktenskap

Ärkebiskop Gunnar Weman säger nej till partnerskap för homosexuella. Han vill i stället utreda en form av lagskydd för alla som bor tillsammans.

– En homosexuell relation kan inte jämföras med äktenskapet, som är

samhällets grundläggande enhet för gemenskap.

Anna Mohr som är medlem av Ekumeniska gruppen för kristna homosexuella håller inte med ärkebiskopen.

– Det här är att osynliggöra oss helt och hållet. Vi vill att vår kärlek ska synas.

Direkt surrealistiska höjder når *Norrländska Socialdemokraten* på sin löpsedel den 9 augusti 1991.

**LESBISKT
par lånade
SPERMA
– FÖDDE
TVÅ BARN
Ska bögar
få gifta sig?
Ring NSD i dag**

Den hotande homosexualiteten

Många människor hyser misstänksamhet och ibland rädsla inför bögars sexualitet. Medan aids under 1980-talet blev ett argument för ökad samhällelig kontroll över bögars sexualitet fyllde uppmärksamheten kring sexuella övergrepp mot barn samma funktion på 1990-talet.

Föreställningen att homosexuella män oftare än heterosexuella män utnyttjar barn sexuellt är utbredd, även om den sannolikt inte delas av flertalet. Vad som är orsaken till detta är svårt att uttala sig om. Främlingskapet inför homosexualitet spelar en viktig roll, men också synen på sexualitet i allmänhet som något hotfullt, skrämmande eller okontrollerbart.

En viktig faktor är omgivningens ångest inför "oskyldiga" ungdomar som visar sig vara homosexuella. De omedvetna tankebanorna är i sådana fall ofta att ungdomarna (pojkar) aldrig skulle kunna "bli" homosexuella av sig själva; alltså måste någon ha påverkat dem till det. I sin mest utvecklade form representeras dessa resonemang av den s.k. förförelseteorin: teorin att ungdomar kan bli homosexuella genom att ha sexuella kontakter med någon av samma kön. Förförelseteorin är sedan länge grundligt vederlagd av vetenskaplig forskning men har spelat, och fortsätter i vissa länder att spela, en förödande roll för den allmänna inställningen till homosexuella.

Benny Henriksson och Hans Ytterberg har tidigare kartlagt hur massmedia vid olika tillfällen under åren 1950–90 skildrat manlig prostitution.³ Påfallande ofta har media satt likhetstecken mellan manlig prostitution och pojksprostitution. Lika ofta har män som frivilligt och utan betalning knyter kontakter t.ex. på järnvägsstationer utmålats som prostituerade eller deras

kunder. Det har också varit regel att den manliga prostitutionen beskrivits som ett växande problem.

Under 1990-talet har vuxnas sexuella utnyttjande av barn uppmärksamats som aldrig förut. Vid flera tillfällen har massmedia utnyttjat denna uppmärksamhet för att på nytt skapa en association mellan bögars sexualitet och sexuella övergrepp mot barn. En lärorik episod är den s.k. *Spartacus*-affären i *Dagens Nyheter*.

Spartacus är en flerspråkig, årligen utkommande reseguide för homosexuella män som utges av det tyska förlaget Bruno Gmünder. Boken omfattar närmare tusen sidor och är sannolikt den mest lästa reseguiden i världen inom sitt fack. Man får allmänna fakta om världens länder och större städer, liksom om lagstiftningen på olika håll för homosexuella och i vilken mån den tillämpas. Det huvudsakliga innehållet utgörs av adresser till och kortfattade beskrivningar av världens alla träffställen för homosexuella män: barer, restauranger, föreningar, diskotek, religiösa samfund, tidningar, hälsomotagningar, offentliga platser, saunor, badhus, gym och så vidare.

Det var *Dagens Nyheter* som i januari 1993 blev först i svensk press med att utpeka Spartacus-guiden som en pedofilguide. Eva Hernbäcks fyrsplattiga reportage kröns av rubriken "RFSL säljer sexbok – Pederaster och pedofiler får tips om unga pojkar".

En femspråkig reseguide i tjock pocketutgåva som lotsar homosexuella män till barer, hotell, kaféer, biografier, badhus, liveshower och "raggningsstråk" i alla världens städer säljs av RFSL:s butik i Stockholm.

Trots att guiden också hjälper pedofiler att hitta mycket unga pojkar under sina resor samt för vissa länder sida upp och sida ner förmedlar adresser och telefonnummer till prostituerade och priser för deras tjänster, tänker RFSL fortsätta att sälja den. [...]

I listan över förkortningar hittar man R som anger om stället frekventeras av prostituerade. I många länder i tredje världen anges också hur många killar som står till förfogande på en viss bar, vad det kostar att ha dem på ett rum i anslutning till baren eller vad man betalar för att ta med en kille ut.

Det finns också adresser och telefonnummer till "eskort"-förmedling samt listor över hotell som hyr ut rum per timme och deras taxor.

Här och var blickar mycket unga pojkansikten från sidorna. De finns i annonser för barer, bildtidningar, bok- och videobutiker, bastubad med mera. Man kan också, om man läser noga, hitta barer som erbjuder "boys" eller "go-go-boys", medan de flesta erbjuder "guys", som kan översättas med "killar" eller "män".

Bland förkortningarna finns också signaler som är tvetydiga: YC betyder "ung kundkrets" och YP betyder "ung och progressiv eller okonventionell krets".

Ecpat, en organisation som sedan några år bekämpar barnprostitution i

turistländerna, har för Svenska Rädda Barnen berättat att Spartacus ofta finns med i västerländska pedofilers bagage när dessa reser runt för att hitta småpojkar att förnöja sig med.

Det finns olika uppfattningar i samhället om det moraliskt försvarbara att sälja en skrift som ger vägledning om var man kan hitta prostituerade. Bördan att innehålla telefonnummer till eskortförmedlingar delar Spartacus-guiden emellertid med dagstidningar som *International Herald Tribune*, som säljs i alla välsorterade pressbyråer, och till och med i Berlitz-guider kan man finna information som gör det lättare att hitta till sexshower i de stora turiststäderna. Men då handlar det om verksamhet riktad till heterosexuella män.

Det försåtliga med *Dagens Nyheter*'s artikel, och som gör att den inte fungerar som journalistiskt bränsle till en seriös debatt om prostitution, är att den konsekvent sammanblandar tre företeelser: manlig homosexualitet, manlig prostitution och homosexuell pedofili. Om journalisten hade läst Spartacus-guiden noggrannare hade hon exempelvis funnit att den inte innehåller ett enda tips om var man kan köpa sex med barn.

För att ändå uppnå syftet att utmåla reseguiden som pedofilguide tvingas *Dagens Nyheter* bli otydlig på de avgörande punkterna och utmäta skuld genom association. I artikelns inledning fastslås att Spartacus är en god hjälp för pedofiler. Senare nämns att guiden anger om ett ställe frekventeras av prostituerade, varefter artikeln övergår till att tala om de "mycket unga pojkansikten" som blickar ned från sidorna. Hur unga? Det nämns aldrig. Sanningen är att det ingenstans i guiden förekommer någon bild eller teckning där personer förekommer som kan bedömas vara yngre än 15 år (den svenska gränsen för sexuell umgänge). Genom att *Dagens Nyheter* gör detta påstående i direkt anslutning till konstaterandet att man kan finna eskortfirmor eller barer med prostituerade med hjälp av guiden, får man dessutom intryck av att bilderna i guiden utgör en sorts varukatalog för prostituerade (vilket alltså inte är sant).

Inte ens artikelförfattaren själv kan dock ha känt sig riktigt nöjd över att som en graverande omständighet påpeka att vissa barer använder ordet "boys" i sin reklam, medan de flesta talar om "guys". När Lennon-McCartney skrev låten "Girl" var detta rimligtvis inte en uppmaning till manlig heterosexuell pedofili. Hade journalisten varit ute för att göra ett sakligt reportage om Spartacus hade hon också insett att koderna "YC" (young clientele) och "YP" (young and progressive) inte utgör tips för pedofiler, utan är tips till den som vill gå på t.ex. ett diskotek eller en bar där främst unga träffas (YC), eller där politiskt medvetna och/eller trendmedvetna unga träffas (YP). Hade koderna haft med barnsex att göra skulle det ha inneburit att Victoria i Kungsträdgården i Stockholm utpekades som prostitutionscentral för pedofiler: Victoria har koden "YC".

Varför vantolkas Spartacus så uppenbart i *Dagens Nyheter*? En hypotes är att det har att göra med journalistens föreställningar om homosexualitet. Tanken på att det finns homosexuella ungdomar framstår, som tidigare sagts, för vissa människor som hotfull. Många tror att man i ungdomsåren inte kan veta om man är homosexuell eller heterosexuell, eller att man i ungdomsåren är särskilt "påverkbar" i sin sexuella läggning. Vissa gör också en koppling mellan manlig homosexualitet och manlig pedofili. Om man hyser sådana uppfattningar och känslor, hur tolkar man upplysningen att en viss gaybar har ett ungt klientel? Sannolikt som att baren i fråga är ett omtyckt tillhåll för äldre farbröder som utnyttjar oskyldiga unga.

Inspirerade av *Dagens Nyheter*'s artikel fann *Dagbladet* i Sundsvall tiden inne för en Wallraffaktion mot den lokala RFSL-avdelningen.

[Även] i Sundsvall har Spartacus tillhandahållits av RFSL. När *Dagbladet* anonymt frågar efter boken hos organisationens ordförande i Sundsvall, Anders Mähler, berättar han att den brukade ligga framme i föreningens lokaler på Östra Långgatan.

— Men den har tyvärr blivit stulen. Vi brukar köpa in den nya upplagan, men just nu har vi ingen inne.

Går det att beställa Spartacus genom RFSL i Sundsvall?

— Ja, nog skulle vi kunna köpa in den. Vi kan beställa ett nytt, aktuellt exemplar som kan ligga framme i lokalen.

När *Dagbladet* berättar för Anders Mähler att Spartacus förmedlar kontakter med barnprostituerade blir han förvånad.

— Säger du det? Det visste jag inte. Men det är klart; den innehåller en del märkliga förkortningar. Jag har aldrig läst den särskilt ingående.

I de etiska reglerna för press, radio och TV rekommenderas: "Visa särskild hänsyn mot ovana intervjuobjekt. Upplys den intervjuade om huruvida samtalet är avsett för publicering eller enbart för information." Ovanstående intervju - som alltså utfördes i form av ett anonymt telefonsamtal - är inget vackert exempel på massmedieetik.

RFSL Stockholms styrelse beslöt den 20 januari 1993 att tillfälligt stoppa försäljningen av Spartacus för att kunna utreda sanningshalten i påståendena om guiden, något som slogs upp i DN den 21 januari under rubriken "RFSL drar in kritiserad sexbok". Några utdrag ur artikeln, författad av Erika Bjerström och Eva Hernbäck:

RFSL drar in försäljningen av den omdiskuterade sexguiden "Spartacus". Beslutet fattades efter att DN avslöjat att guiden innehåller tips var i världen homosexuella kan hitta unga pojkar som utför sexuella tjänster. ...

Tipsen i "Spartacus" till pedofilerna består dels av mycket unga pojkar på bild, där man alltid kan diskutera den exakta åldern, samt en del tvetydiga ordval och koder.

"Mycket unga pojkar" vars exakta ålder "man alltid kan diskutera". Ordval och koder som är "tvetydiga". *Dagens Nyheter*'s formuleringar är oklara och kringgärdade av reservationer. Ingen kan emellertid beslä journalister med ren lögn för att de ifrågasätter åldern på "mycket unga pojkar". Eftersom de flesta människor med "mycket unga pojkar" torde avse barn under 10 års ålder blir formuleringarna i artikeln likväl grovt vilseledande. Ingenstans i Spartacus förekommer teckningar eller fotografier på människor som är ens tillnärmelsevis så unga.

I denna massmediestorm finns bara en enda avvikande röst (förutom från RFSL-företrädare). Det är Peter Borgström på *Dagens Nyheter*'s kulturredaktion i en krönika den 23 januari som tillbakavisar angreppet mot Spartacus. Borgströms inlägg bemöttes inte av någon. Inte heller blev det något annat än korta TT-notiser då RFSL efter några veckors genomgång av innehållet i Spartacus kunde tillbakavisa anklagelserna mot guiden och därför återupptog försäljningen. Nyhetsvärdet ansågs tydligen vara begränsat.

I och med detta kunde den massmedienärda affären Spartacus ha varit över. Anklagelser hade framställts, väckt oro men sedan tillbakavisats. Reseguiden innehöll ingen vägledning för pedofiler. *Dagens Nyheter*'s påståenden var ogrundade.

Men *Dagens Nyheter* tröttnade inte. I februari 1993 slog man åter upp Spartacus-guiden - nu med vinklingen att det bland tipsen för homosexuella stockholmsresenärer nämndes några kommunala bad och att personalen där beskrevs som "vänlig". Ann-Marie Lundholm är författare till den sexspaltiga artikeln.

Är Stockholms allmänna bad till avkoppling eller nöje för alla eller är de männe mötesplatser för homosexuella män? Fritid Stockholm är inte glad över att flera innerstadsbad i en resguide för homosexuella beskrivs som bra ställen att möta likasinnande. [...]

— Det här är en delikat fråga. Vi delar inte in våra kunder i kategorier, men den här informationen ger fel signaler, även till homosexuella, säger Eva Dannert, fritidsdirektör i Stockholm.

— Vi vill inte jaga eller anmäla människor, men det kan bli förödande om ett bad stämplas på det här sättet. Föräldrar måste kunna skicka sina barn till badet utan att de blir antastade.

Varför skulle inte föräldrarna göra det? Eva Dannerts påstående får stå oemotsagt. Problemformuleringen blir därmed tydlig: där det finns bögar, där antastas barn.

Och varför är det så självklart att kommunala bad inte kan ge allmänheten avkoppling och nöje om homosexuella män besöker dem i syfte att knyta kontakter med andra? Att det är oacceptabelt om två personer öppet har sex på badhuset torde ingen ifrågasätta, men finns det någon anledning till upp-

rördhet om män använder baden som en plats där man till exempel knyter kontakt och kommer överens om att träffas senare?

Expressen följde samma dag upp DN-artikeln och fann en arg folkopinion med anmärkningsvärt goda kunskaper om innehållet i Spartacus:

När Centralbadet öppnade klockan sex i morse stod morgonpigga badare redan på tröskeln och väntade.

Många badgäster är upprörda över att den officiella resguiden Spartacus rekommenderar bl a Centralbadet som mötesplats för homosexuella.

— Nu törs man inte ta med sig barnen hit. De kan ju bli antastade. Jag funderar på att sluta gå hit, sa en dam.

Man kan göra en jämförelse mellan DN:s artiklar om Spartacus och samma tidningskampanj från 1986 mot de så kallade bastuklubbarna för homosexuella män.⁴ I båda fallen skapades fiendebilder där bögars sexualitet i sig sågs som något hotfullt, något som man utan närmare förklaringar kunde associera med samhällsfaror - i det ena fallet aids, i det andra sexuellt utnyttjande av barn. I båda fallen ledde artiklarna till formliga mediedrev.

Medan reportagen om bastuklubbarna ledde till den unika åtgärden att en speciallag snabbinfördes med förbud mot just denna typ av verksamhet, ledde emellertid artiklarna om Spartacus inte till något annat än ett tillfälligt säljstopp. Till dels beror detta naturligtvis på att det är svårare att göra ingrepp i yttrandefriheten än i ordningslagstiftningen. En annan faktor, som inte bör underskattas, är att homosexuella i fallet med Spartacus gick ut betydligt mer öppet och försvarade sig.

"De homosexuella sprider ett förrädiskt gift i samhället..."

Tryck- och yttrandefriheten i Sverige är inte helt utan begränsningar. Den första ramen sätts av det som i grundlag stadgas som brott, till exempel förtal, ärekränkning, förolämpning eller hets mot folkgrupp. Därefter kommer massmedias etiska regler, som inte är av formellt tvingande karaktär men har en mycket stark ställning i det svenska massmediesystemet. Ytterligare en begränsning är de normer och tumregler som finns på varje redaktion.

Den genomgång av 1990-talets pressmaterial kring homosexualitet som föregått författarens rapport ger underlag för en entydig bedömning: Massmedia är anmärkningsvärt beredvilliga att ge utrymme åt hatiska eller skymfande utfall mot homosexuella. Toleransen för sådana uttalanden är vida större än den man visar gentemot hatiska utfall mot invandrare, religiösa minoriteter eller andra utsatta samhällsgrupper.

Vilka argument återkommer i de debattinlägg som är hatiska eller skymfande mot homosexuella? Den typiska insändaren torde vara en religiöst färgad insändare om att homosexualitet i sig är onaturligt, motbjudande, perverst eller otillåtligt. De insändare under 1990-talet som återropar Tredje

Moseboks påbud om dödsstraff för homosexualitet kan räknas i hundratal.

En stor del av debattinläggen går vidare till att förklara att homosexualitet på olika sätt utgör ett hot mot samhället. Mer specifikt beskrivs homosexualitet som ett hot mot familjen, rättssamhället, befolkningens andliga välfärd eller folkhälsan (det var ju homosexualiteten som gav världen aids, förklarar man). Många skribenter manar till aktiv kamp mot denna samhällsfara, till exempel genom andlig eller moralisk väckelse eller genom vård och terapi åt dem som drabbats av homosexualitetens börda.

Mindre vanligt är att debattörerna anar organiserade homosexuella konspirationer bakom den ökande acceptansen för homosexualitet. Påfallande är dock att det tycks betydligt lättare att få sådana inlägg publicerade än att få inlägg publicerade där man beskriver judiska sammansvärjningar.

Ett typexempel på en religiöst färgad insändare som fördömer homosexualitet är Bernt Isacssons "Stoppa perversiteterna!" i *Sydöstran* den 4 augusti 1992.

Bravo s-kvinnor!

Heder åt socialdemokratiska kvinnoförbundet som vågar protestera mot ett av sina partiorgan, Aftonbladet, för 071-annonserna. Men se upp. Ni när en annan orm vid er barm. Broderskapsrörelsen som enligt uppgift säger ja till ett lagförslag om registrerat partnerskap för homosexuella.

Man kallar sig partiets samvete! Man kallar sig kristna! Mörkrets furste flinar belåtet. [...]

Var finns alla hederliga socialdemokrater som har växt upp i hederliga kärnfamiljer med mor, far och syskon, till arbetsamma och ärliga medborgare? Vart har Ni tagit vägen, ansvarsmedvetna män och kvinnor som vet att harmoniska kärnfamiljer ger trygga samhällen och att perversa abnormiteter ger förnedring och sönderfall. [...]

Om inte varje sunt tänkande människa på något sätt protesterar mot perversiteterna som håller på att förgifta vårt folk, får våra barn och barnbarn ta över ett barbariskt samhälle, fullständigt norm- och kärlekslöst. Värre än Sodom på sin tid.

Dessa rader är ingen fördömelse av människor som Gud skapat, utan mot beteende och levnadssätt. Det finns nämligen en underbar väg till befrielse och förlåtelse. En övernaturlig upprättsväg för allt som gått snett i våra liv. Den vägen heter Jesus Kristus och är öppen för alla som vill bli upprättade och leva ett nytt underbart liv i renhet och kärlek.

Hörby-kds-aren Phär Stefansson har en mer sekulariserad argumentation i sin insändare i *Helsingborgs Dagblad* den 16 mars 1993.

Ska homosexuella få gifta sig?

Ska vi ha legaliserade partnerskap?

Ska homosexuella par få adoptera barn?

Frågeställningarna och den livliga debatten därom har antagit rent groteska former.

Accepterar och godkänner vi ytterlighetsivrarnas krav, var ska vi då dra gränsen? Vilka perversioner ska vi då godkänna härnäst?

Tänk själv! I ett sådant läge framstår världens äldsta yrke, prostitutionen mellan man och kvinna, som i hög grad legitimt och som rena söndags-skolan vid en jämförelse.

Låt oss en gång för alla slå fast att homosexualitet är onaturligt!

Man kan undra hur insändarredaktören för *Mariestads-Tidningen/Tidning för Skaraborgs Län* resonerade när hon den 25 januari 1994 satte rubriken "Adolf Hitler nackade alla bögar" på nedanstående inlägg från signaturen "K. Gunnarsson". Insåg redaktören vilket ställningstagande och vilken uppmaning som en sådan rubrik inrymmer? Hade hon lika villigt satt rubriken "Adolf Hitler nackade alla judar" över en insändare?

Läste i TSL att Ann-Sofie Milton, Kds, vill ha en debatt om homosexuella äktenskap och, i förlängningen, dessas rätt att adoptera barn. Samtidigt läser jag i Göteborgs-Posten en artikel om svenska normala ungdomars attityd till homo; "äckligt", "vidrigt", "onaturligt", är några av omdömena. Artikelförfattaren tror sig göra en god gärning när hon driver åsikten att homo borde få ett ansikte. Att homo är mer rumsrent och accepterat när det är någon vi känner som är homo, en bror eller en kusin.

Min bestämda och bestående uppfattning är att vi vanliga heterosexuella människor inte vill ha någon homo över huvud taget. Oavsett om det är en anonym bög på Avenyn i Göteborg eller en bror, syster eller kusin. Homo är äckligt, vidrigt, onaturligt – och obiblskt, vem det än gäller!

Själv är jag kristen och stöder mig på Guds Ord. "Aha", säger du, "kärlekslös och moraliserande!" Nej, jag försöker tycka om alla människor, oavsett hudfärg, sexuell läggning o s v. Och jag vet att Jesus kan hela och upprätta alla som ber om hjälp.

Men även om jag inte trodde på detta (jag har inte alltid gjort det) utan trodde på utvecklingsläran att vi härstammar från aporna, skulle jag ändå anse homo som något äckligt, onaturligt. Det skulle strida mot hela utvecklingsläran, som säger att den starke skall slå ut den svage (ganska kärlekslös) och att den fortplantningsduglige med fina gener och goda karaktärsegenskaper skall överleva och fortplanta arten, medan de andra skall slås ut. Adolf Hitler var en stark anhängare till utvecklingsläran och han nackade följdriktigt alla bögar.

Så, oavsett utgångspunkten, oavsett vad vi tror på är det äckligt, vidrigt och onaturligt och bör (får) inte uppmuntras genom att göras rumsrent, accepterat och försett med ett ansikte.

Och på vilket sätt har insändarredaktören för *Hudiksvalls Tidning* resonerat då man den 7 oktober 1993 upplät 40 spaltcentimeter åt följande konspirations-teorier?

Bra rutet, Daniel Strömgren, Hudiksvall! Du beskriver i HT den 28 september hur de perversa, bögarna, blir alltmer aggressiva. Detta hänger nog samman med deras allt tydligare framgång i att, med förslagenhet, slughet, politisk infiltration, konspiration mot normala värderingar, söka acceptans för sitt sjuka synsätt att det sjuka är friskt, det perversa normalt och att utveckling är det samma som avveckling av på faktisk verklighet vilande värderingar, normer och levnadsregler.

Inom jordens myller av liv, inom alla arter, förekommer som en försvinnande liten minoritet, individer med avvikande utseende och beteenden. Så ock inom arten människa. Detta är, skulle man kunna säga, det normala – och i det klart normala måste våra barns emotioner få vila, ty därur växer deras identitet, deras personlighet – som formar framtiden.

Vi kan beklaga de perversas situation, men vi kan inte, såvida vi känner ansvar för våra barn och deras utvecklings inriktning, deras framtid, tillåta de perversa påverka våra hjärnor så att vi bygger samhället på deras förvridna verklighet, där ingen skillnad görs mellan onormalt och normalt. Det vore perverst – och synnerligen inhumant mot våra barn och kommande generationer!

De homosexuella sprider ett förrädiskt gift i samhället, möjligen, men föga troligt, också sin perversitet, men definitivt genom sitt lömska sätt att agera mot normala, heterosexuella motståndare till deras försök att förverkliga en förvriden verklighet. [...]

Bögarna kämpar för att vi ska bygga vår framtid på deras förvridna verklighet. De har lyckats i Danmark. De har lyckats i Norge. Må de misslyckas i Sverige!

Den generösa publiceringspolicyen vad gäller insändare som hetsar mot homosexuella kan jämföras med vissa tidningars mer restriktiva policy angående homosexualitet i sig.

Ett av de sällsynta fall där en tidning uttryckligen förklarar grunderna till införandet av en insändare finns i kvällstidningen *Idag*. I tidningen den 13 augusti 1992 kunde man läsa följande insändare från "Elisabeth L".

Homosexualitet är inget att stoltsera med. Det ska inte förekomma förföljelse, men ej heller ska man applådera dessa människor. Mycket mygel och fiffel förekommer i homofilens fotspår. För länge sedan fanns det en kung som drog till sig allsköns element av ämbetsmän m m och någon blir alltid offer. Så blev det också i "dansen kring guldkalven" den nyligen avlidne redaktör som ingen egentligen visste vilken funktion han fyllde inom partitoppen, men fick bestämma över allt och alla, pekade ut en kurd som Olof Palmes mördare o s v...

Förstår ej "dansen kring guldkalven" varför ska somliga premieras för att de myglar sig in över allt där de egentligen ej har att göra. Homofili är "kärlek som mot naturen är..." och så ska den förbli. Den ska inte glorifieras,

många unga får sina liv förstörda genom att förföras i unga år – onaturliga böjelser – Mamma Pappa barn ska det vara och inte mamma mamma barn eller ännu värre pappa pappa barn...

Om vi inte sätter gränser tar de snart över allt, som vissa redan gjort. Skomakare blir vid din läst...

Insändaren besvarades av signaturen "Medlem i RFSL-Halland" den 22 augusti 1992, där också insändarredaktionen apostroferades. Här återges slutet av insändaren samt insändarredaktionens svar:

Och nu till IDAG-redaktionen. Det är nog väldigt bekvämt för er att frånta sig allt ansvar för vad som sägs på insändarsidan. Men jag tror er inte. Ni har fortfarande ansvaret att välja! Svara ärligt nu! Skulle ni publicera en insändare med t ex en föraktfull inställning till judendomen och judar som folkgrupp, dess rätt till fullständiga rättigheter i samhället?

Jag försvarar ingen fanatisk idé, religion, onaturlig böjelse eller dans kring guldkalven. Jag försvarar rätten till att leva mitt liv som en fullständigt accepterad människa i samhället och jag garanterar er att kampen just har börjat!

Insändarredaktionen svarar:

Redaktionen har självklart ett ansvar för att de insändare som tas in inte är olagliga eller oetiska att publicera. Texter som till exempel hetsar mot folkgrupp hamnar i papperskorpen. När det gäller den nu aktuella debatten om homosexuellas eventuella rätt att adoptera barn anser vi emellertid inte att det är fel att låta olika åsikter komma till tals.

Detta är ett i bästa fall ogenomtänkt svar, som dessutom helt saknar koppling både till originalinsändaren och frågan från medlemmen i RFSL Halland. "Elisabeth L":s insändare handlar inte om homosexuella adoptioner (ordet "adoption" nämns över huvud taget inte): den består av av lösryckta utrop om att homosexualitet är onaturligt och leder till korruption, mygel och sexuell utnyttjande av barn.

Idags insändarredaktion slår ifrån sig kritiken mot att ha publicerat insändaren från "Elisabeth L" genom att säga att de självklart inte tar in "olagliga eller oetiska" insändare. Tills motsatsen bevisats får man således utgå ifrån att det på *Idag* anses som etiskt oproblemiskt att ge spridning åt den oemotsagda åsikten att homosexuella myglar, fifflar och utnyttjar småbarn.

Man kan också begrunda den bildpolicy som efter påtryckningar från kristna grupper fastslagits av *Norra Västerbotten*: det är uppenbarligen en mycket känslig sak att trycka en bild på två män som ger varandra en kyss. Tidningens annonschef Åke Stenlund svarar direkt på en insändare den 18 augusti 1993:

Lördagen den 24/7 -93 hade NV en annons på sista sidan som föreställde två män som stod och kysstes.

Annonsen syftade på att försköna homosexualiteten. Jag och många fler tyckte att denna annons var verkligen osmaklig. Man kan undra hur NV kan ta in sådana annonser.

Som kristen så tycker jag att NV skulle bojkotta denna typ av annonser. Vi är många kristna som överväger att välja bort NV om det i fortsättningen ska bli sådana annonser.

J-O D-g

De homosexuellas rättigheter bejakas allt mer av samhället och den allmänna opinionen. Legalisering av samboförhållanden och rätten att adoptera barn är ett par exempel. Vår grundsyn är att NV:s annonspalter ska vara öppna för alla intressen, inklusive de homosexuellas. Detta förutsatt att man följer de lagar som gäller marknadsföring och att annonserna inte strider mot tidningens policy. I det här aktuella fallet var ansvarige utgivaren och undertecknad överens om att publicera annonsen. De läsaraktioner vi fått ger oss emellertid en klar signal om att vi fortsättningsvis bör vara försiktigare vid bildvalet i liknande annonser.

Åke Stenlund,
annonschef

Vi har också sett hur tidningar som *Nya Wermlands-Tidningen* vägrat ta in annonser från RFSL, *Norrköpings Tidningar* under lång tid stängde sina palter för kontaktannonser från homosexuella medan *Norra Skåne* i början av 1995 avvisade partnerskapsannonser med hänvisning till att de "saknar intresse för allmänheten". En inte alltför orättvis sammanfattning tycks alltså vara att det är en mycket känsligare sak att visa en bild på två män (eller två kvinnor) som kysser varandra än att återtrycka insändare där homosexuella utpekats som jordens avskum.

Toleransen gentemot hatet mot homosexuella motsvaras inte av en lika liberal policy vad gäller hatiska utfall mot andra grupper. Parallellen mellan hets mot judar respektive homosexuella är klagörande. När Per Ahlmark, som noga följer den svenska debatten om judendomen och Israel, ska åskådliggöra omfattningen av de antisemitiska yttrandena i svensk debatt kommer han med ett trettioårigt exempel från en tidsperiod på 25 år⁵, och då har han ändå en frikostig definition på vad som räknas som antisemitism. De lika kränkande uttalandena mot homosexuella kan räknas i tio- eller hundratals per år, och regelbundet publicerar svensk dagspress uttalanden som hade varit åtalbara för hets mot folktrupp om denna lag hade skyddat homosexuella.

Vid detta konstaterande torde ingen annan slutsats kunna dras än denna: *Homosexuella är den sista sambällsgrupp som det anses acceptabelt att of-*

fentligt skymfa, förtala eller hetsa mot. Lagen skyddar inte homosexuella; inte heller tidningars publiceringspolicy. Däremot anser vissa tidningar att den homosexuella kärlekens yttringar är så suspekta att dessa inte får förekomma i tryck.

En förändring av denna situation kan sannolikt inte åstadkommas annat än genom en medvetandeförändring inom medievärlden. Pressens insändarredaktörer kan exempelvis ställa sig frågan om påståenden att bögar våldtar småpojkar eller att homosexuella vill störta samhället i fördärvet utgör seriösa debattinlägg i frågan om homosexuellas rättigheter. Redaktionsledningarna kan analysera det rimliga i att upplåta spaltutrymme åt hatiska utfall mot homosexuella när detta inte är fallet vad gäller hatiska utfall mot andra utsatta grupper. Frågan om lagstiftningen om hets mot folkgrupp inte bör utvidgas till att också skydda homosexuella får också viss tyngd av faktum att hetsen mot homosexuella är betydligt mer utbredd än hetsen mot andra samhällsgrupper.

Noter

¹ Martin Andreasson: *Öppenhet och motstånd*. Stockholm 1995: Folkhälsoinstitutet.

² Per Arne Håkansson: *Längtan och livsform*, s. 43 f. Lund 1987: Sociologiska institutionen.

³ Benny Henriksson & Hasse Ytterberg: *Fiendebilder*, s. 20 ff, 46 ff och 75 ff. Stockholm 1990: Socialstyrelsen.

⁴ För en utförlig beskrivning av DN:s artiklar om bastuklubbarna, se Henriksson & Ytterberg 1990, s. 63 ff.

⁵ Per Ahlmark: *Vänstern och tyranniet. Det galna kvartsseklet*, s. 116-118. Stockholm 1994: Timbro.

Några småländska ”homosexaffärer” i seklets början

Stig-Åke Petersson

Riksdagen gjorde år 1973 det numera klassiska uttalandet om att homosexuell samlevnad är en ur samhällets synpunkt fullt acceptabel samlevnadsform. Beslutet hade föregåtts av intensiva diskussioner i lagutskottet. RFSL uppvaktade lagutskottet och bidrog härigenom till det positiva uttalandet från utskottets sida.

Vid RFSLs uppvaktning av lagutskottet leddes förhandlingarna av den folkpartistiske riksdagsledamoten Daniel Wiklund. Han var uppenbarligen mycket generad över att behöva diskutera ärendet och lyckades med konststycket att under den nästan en timme långa uppvaktningen konsekvent undvika att uttala ordet homosexuell. I stället använde han omskrivningar av typen ”de av er här påtalade frågorna”.

Den här historien påminner mycket om hur aktörerna i några småländska ”homosexaffärer” från seklets början uttryckte sig - antydningar och omskrivningar men nästan aldrig klarspråk. Inte minst massmedia behärskade den här konsten väl. Ett tydligt exempel - utan annan småländsk anknytning än att en tidningsnotis publicerades också i småländska tidningar - gäller prins Frans Josef af Braganza (sonson till den portugisiska konungen och medlem i den österrikiska kronprinsens följe). I samband med att han bevistade London för att delta i de på grund av kungens insjuknande sedermera inställda kröningsfestligheterna för Edvard VII hade han angivits för sedlighetsbrott. Tidningsreferatet¹ avslutas med orden ”Förbrytelsen skulle för öfrigt vara af samma slag som den, hvarför den bekante författaren Oscar Wilde på sin tid dömdes till två års straffarbete”.

Men tillbaka till Småland och den 17-årige ynglingen Karl från Jönköping. Tisdagen den 1 oktober 1912 bevistade han ett föredrag i den frikyrkliga S:t Johanneskyrkan i Jönköping. Föredragshållare var den norske metodistpastorn Emil Halvorsén och ämnet gällde ”Kärlek, förlovning och äktenskap”. Efter föredragets slut stannade Karl kvar och pratade med Halvorsén. I en senare upprättad skriftlig redogörelse² konstaterade Karl att Halvorsén ”vid detta tillfälle syntes särskildt intresserad af mig, kan intygas af bland andra metodistpastorn Hj. Strömberg, Jnkpg”.